

Folyamatos megbízási jogviszony esetében a jogos indok nélküli felmondás kizárása csupán a felmondási jog korlátozásának tekinthető, tehát nem ütközik jogszabályba.

Győri Ítéltábla Gf.II.20.265/3.

Alkalmazott jogszabályok: Ptk.483.§ (4) bek.

A felek között 2002. március 5-én megbízási szerződés jött létre, melynek alapján a felperes megbízta az alperest érdekeinek a biztosítási piacon történő képviselésével, ennek keretében különösen a saját, illetve leányvállalatai biztosítási szerződéseinek kezelésével, felülvizsgálatával, a biztosítási ajánlatok szakmai értékelésével, a komplex biztosítási portfolióra vonatkozó javaslatok összeállításával és aktualizálásával. A szerződést a felek öt év határozott időtartamra kötötték azzal, hogy abban az esetben, ha a határozott idő lejártát megelőző 60. napig egyikük sem nyilvánítja ki írásban a megszüntetési szándékát, úgy a szerződés további három évvel automatikusan meghosszabbodik. A jogviszony rendes felmondással történő megszüntetésének lehetőségét viszont a felek kizárták. Ennek megsértése esetére a felperes kártérítés, az alperes pedig – a felperes választása szerint – kártérítés vagy a felmondás évében esedékes bruttó biztosítási díj 15%-ának megfelelő mértékű kötbér fizetésére kötelezte magát.

Az alperes 2004. november 16-án a megbízási szerződést 2004. december 31. napjára indokolás nélkül felmondta. Megjegyezte, hogy a rendes felmondás jogának gyakorlását kizáró szerződéses kikötést a Ptk.483.§ (4) bekezdésébe ütközőnek, és így semmisnek tartja.

A felperes keresetében 11.522.761.Ft és annak 2004. november 16. napjától a kifizetés napjáig járó, a Ptk.301/A.§-a szerinti kamata megfizetésére kérte az alperest kötelezni. Arra hivatkozott, hogy az alperessel létesített folyamatos megbízási jogviszonyában a rendes felmondás jogának gyakorlását kizárták. E szerződéses rendelkezést az alperes megsértette, így az adott évben esedékes bruttó biztosítási díj 15%-ának megfelelő mértékű kötbér fizetésére köteles.

Az alperes a kereset elutasítását kérte. Azzal érvelt, hogy a megbízó a megbízási szerződést bármikor, bármilyen okból felmondhatja. A rendes felmondással történő megszüntetés lehetőségének kizárása a felmondási jog kizárását jelenti, így a Ptk.483.§ (4) bekezdése alapján semmis. Álláspontja alátámasztására hivatkozott a Legfelsőbb Bíróság 1999/102. sz. elvi határozatában és a Fővárosi Ítéltábla BH.2004/179. sz. alatt közzétett eseti döntésében foglaltakra is.

Az elsőfokú bíróság ítéletében az alperest 11.522.761.Ft és járulékai megfizetésére kötelezte. A határozat indokolása szerint annak megállapításával, hogy a megbízási szerződést rendes felmondással nem szüntethetik meg, a felek a jogviszony indokolás nélküli felmondását kívánták kizárni. Mivel ez a kikötés a jogos indok alapján történő

felmondást nem zárja ki, a Ptk.483.§ (4) bekezdésébe nem ütközik, tehát nem érvénytelen. Így az alperes köteles azösszepszerűségében egyébként nem is vitatott kötbért megfizetni. A kötbér mérséklésének pedig nem álltak fenn a törvényes feltételei.

Ez ellen az ítélet ellen az alperes élt fellebbezéssel, és elsődlegesen annak megváltoztatásával a kereset elutasítását, másodlagosan pedig részbeni megváltoztatásával a marasztalási összeg 100.000.Ft-ra történő leszállítását kérte. Fellebbezése indokolásában arra hivatkozott, hogy a megbízási szerződést nem rendes felmondási jogát gyakorolva szüntette meg, így az ehhez kapcsolódó jogkövetkezményeket vele szemben nem lehetett volna alkalmazni. A rendes felmondás lehetőségének kizárásával pedig a felek a Legfelsőbb Bíróság 1999/102 számú elvi határozatából kitűnően a Ptk.483.§ (4) bekezdésébe ütköző módon a felmondás jogát nem csupán korlátozták, hanem ki is zárták azt. Így ez a szerződéses kikötés jogszabályba ütközik, tehát érvénytelen. Az a megoldás pedig, hogy egy jelentős összeg megfizetésével ellentételezik a megbízót a törvény erejénél fogva megillető felmondási jog gyakorlását, a jóhiszemű joggyakorlás Ptk.4.§ (1) bekezdése szerinti követelményével ellentétes, ugyanis a Ptk.5.§ (2) bekezdésébe ütköző módon, visszaélészerűen megkerüli a Ptk.483.§ (1) bekezdése szerinti főszabályt, és a megbízottat ellenszolgáltatás nélküli díjazáshoz juttatja. Így ez a rendelkezés a Fővárosi Ítéltábla BH.2004/179. szám alatt közzétett eseti döntésének megfelelően a Ptk.200.§ (2) bekezdése alapján semmis. A felperesnek pedig a konkrét esetben kára egyébként sem keletkezett, a megbízási jogviszony megszüntetése pedig súlyosan felróhatóan nem minősíthető, így a kötbér mérséklésének a GK. 17.sz. állásfoglalás alapján mindenképpen helye van.

A felperes fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte. Azzal érvelt, hogy a felek közötti folyamatos jogviszonyban a felmondás jogát csupán korlátozták azzal, hogy a rendes felmondás jogának gyakorlását kizárták, illetve kártérítés vagy kötbér fizetéséhez kötték. A kötbér mérséklésének pedig nem állnak fenn a Ptk.246.§ (1) bekezdése szerinti feltételei.

A fellebbezés nem alapos.

Az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg, és az abból levont jogi következtetése is helytálló.

A megbízó a megbízási szerződést a Ptk.483.§ (1) bekezdéséből következően alapvetően valóban bármikor bármilyen okból azonnali hatállyal felmondhatja. A megbízás ugyanis a megbízó ügyének ellátása, a megbízó a saját céljának elérése végett, a saját érdekeinek szem előtt tartásával adja másnak a megbízást, s ugyanakkor az eredményesség kockázatát magának kell viselnie. A visszavonhatóság tehát a megbízás lényegéhez tartozik.

Folyamatos megbízási jogviszony esetében azonban a felek a Ptk.483.§ (4) bekezdése szerint a felmondás jogának korlátozásában is megállapodhatnak, vagyis a megbízásnak a megbízó általi visszavonhatóságát is korlátozhatják.

A korlátozás a gyakorlatban megjelenhet kötelező felmondási idő előírásában, illetve annak kikötésében is, hogy a szerződés csak valamely jogos okból mondható fel.

A konkrét esetben a felek a 2002.március 5-én megkötött megbízási szerződésükben akként rendelkeztek, hogy az öt éves határozott időtartam alatt a rendes felmondás jogát nem gyakorolhatják. Ez a kikötés – az elsőfokú bíróság helyes értelmezésének megfelelően – azt jelenti, hogy a szerződő felek kizárólag a megbízás jogos indok alapján történő felmondását kívánták lehetővé tenni.

A jogos indok nélküli felmondás kizárása pedig önmagában nem teszi lehetetlenné a felmondási jog gyakorlását, hiszen megfelelő indok alapján a felek e jogukkal élhetnek. Így ez a kikötés csupán a felmondási jog korlátozásának tekinthető.

Folyamatos megbízási jogviszony esetében tehát nem ütközik a Ptk.483.§ (4) bekezdésébe az, hogy a megbízó a tartós megbízás visszavonhatóságáról (a jogos indok nélküli felmondásról) lemondjon; az ilyen szerződéses kikötés önmagában ebből az okból nem tekinthető érvénytelennek. (BH.2005/258. sz. jogeset)

A perbeli esetben tehát a felek érvényesen rendelkezhettek a rendes felmondás jogának kizárásáról. Így viszont az alperes 2004. november 16-án kelt, jogos indok nélküli felmondása a 2002. március 5-én megkötött megbízási szerződés rendelkezéseibe ütközött.

Az 1999/102. számú elvi határozat az alperes ezzel ellentétes álláspontját szintén nem támasztja alá. E határozatában ugyanis a Legfelsőbb Bíróság arra mutatott rá, hogy a felmondás joga a folyamatos megbízási jogviszony esetében kizárólag a felek megállapodása alapján korlátozható, tehát önmagában az, hogy a felek a megbízási szerződést határozott időtartamra kötik, az idő előtti felmondás lehetőségét nem zárja ki. A jelen perben eldöntendő kérdésben viszont (hogy a kellő indok nélküli felmondás kizárása semmis-e) az elvi határozat nem foglal állást.

A Fővárosi Ítéltábla BH.2004/179. szám alatt közzétett határozata pedig, amely egyébként a megbízás jogos indok nélküli visszavonhatóságáról való lemondást szintén nem tekinti a Ptk.483.§ (4) bekezdésébe ütközőnek, és így érvénytelennek, eltérő, meglehetősen sajátos tényállás alapján született. Az adott esetben ugyanis az eredetileg határozatlan időre szóló tartós megbízási szerződést a felek határozott idejűre módosították, és egyidejűleg az idő előtti felmondást a még hátralévő teljes időszakra, de legfeljebb 24 hónapra járó megbízási díj megfizetéséhez kötötték. A szerződés módosításakor azonban már folyamatban volt a megbízó más gazdasági társaságba való beolvadásának, és így általános jogutódlásának előkészítése, a módosítással tehát a megbízó jogutódja terhére kívánt a felmondás jogát korlátozó kötelezettségeket vállalni és a megbízottat aránytalan előnyhöz juttatni. Erre

figyelemmel találta az ítéltábla a felek eljárását a jóhiszemű joggyakorlás követelményével ellentétesnek, visszaélésszerűnek, és ezért minősítette a szerződés módosítást a Ptk.483.§ (1) bekezdésének megkerülésére irányulónak és így semmisnek.

A konkrét esetben azonban visszaélésszerű joggyakorlásra utaló adatok egyáltalán nem merültek fel. A felmondási jog korlátozására és az átalánykártérítésre vonatkozó rendelkezéseket a felek szerződése már a megkötésekor is tartalmazta, és e rendelkezések szövegében az alperes felmondásáig változás nem következett be. A megbízási szerződés tervezetét egyébként a felperesnek az elsőfokú eljárás során tett nyilatkozata szerint meg az alperes készítette.

Megfelelő többlettényállás hiányában pedig a szerződésszegés esetére kötbér kikötése önmagában nem tekinthető jogszabály kikerülésére irányulónak, és így érvénytelennek.

Az alperes tehát köteles a - számítási módját tekintve nem is vitatott - kötbért a felperesnek megfizetni.

A kötbér mérséklésére pedig szintén nem volt törvényes lehetőség. A Ptk.247.§ (1) bekezdéséből és a GK.17.sz. állásfoglalásból következően ugyanis a bíróság a túlzott mértékű kötbért csak kivételesen, és elsősorban akkor mérsékelheti, ha a szerződésszegés folytán számottevő kár nem keletkezett, és a körülmények a szerződésszegő fél egyébként felróható magatartását enyhébben megítélhetővé teszik.

A perbeli esetben azonban a felperes a felek megállapodásával ellentétes alperesi felmondás folytán elveszítette több évre szóló tartós megbízását és az abból eredő bevételét. Nem állapítható meg tehát az, hogy a felperesnek az alperes magatartása folytán számottevő kára nem keletkezett. Így viszont a kötbér mérséklésének nem volt helye.

Ezért az ítéltábla az elsőfokú ítéletet a Pp.253.§ (2) bekezdése alapján – helyes indokaira figyelemmel – helybenhagyta.